

Posudek na práci ing. Miroslava Pekaře „Preciosa, národní podnik“

Název předkládané práce nic nevyovídá o jejím zaměření, obsahuje jen jméno firmy, náležící k exkluzivním výrobcům sklářských artefaktů. V názvu práce by však měl být zakódován její smysl, názvem práce autor signalizuje porozumění problematice, kterou zpracovává. Bezobsažnost názvu ale kompenzuje pohled na soupis užitých archivních pramenů, svědčící o důkladné heuristické práci. Bohužel, ta byla jistě zúročena v obhájené kvalifikační práci, ale v předkládaném textu tomu tak není.

Posuzovaná práce není studií, jak by se dalo očekávat, když je přihlášena do každoroční studentské soutěže. Její omezené limity si zřejmě uvědomuje její autor, když ji v podtitulu označuje za výťah z bakalářské práce. Nic proti tomu, pakliže z určitého jejího fragmentu vznikne dílčí studie, nikoli výťah, pohříchu mechanický. Nesporně je na škodu, že autor nevyužil ve své práci svých zkušeností v bižuterním průmyslu a programově zamítl věnovat se dílčím otázkám, ať již výroby, obchodu, designu, apod. s poznámkou, že to vše je dostupné v literatuře. Přitom však z běžně dostupné literatury poukazuje na východiska znárodnovacího procesu, a to v záběru příliš širokém, který upozaduje vlastní těžiště textu, jímž by měla být analýza procesu přeměny jednotlivých soukromých výrobních subjektů průmyslu bižuterie v pouhou součást formujícího se národního podniku.

Struktura textu zjevně kopíruje strukturu bakalářské práce. V úvodu se uvádí jen obsah jednotlivých kapitol (!), místo aby v něm byly specifikovány konkrétní otázky, jež by řešily deklarovanou „analýzu procesu znárodnění“. Bohužel, žádnou takovou analýzu v textu nenajdeme. Pravděpodobně ani není možná, neboť, jak lze vyčíst z textu na s. 16, Preciosa, n.p. vznikla z konfiskovaných, nikoli znárodněných majetkových podstat. Pojmy konfiskace a znárodnění nejsou v textu od sebe zřetelně odděleny, ba dokonce do jisté míry splývají, což je jedno ze zásadních pochybení. „Kapitoly“ se navzájem překrývají, nejsou propojeny, místy dochází k nadbytečnému opakování, nefunkčně se rozbíhají do dalších souvislostí, čímž se text jen rozměšňuje. Dekrety prezidenta republiky jsou nejméně na třech místech, přičemž je u nich řada zbytných údajů, např. že jich bylo 141.

Nástin východisek pro znárodnění v Československu je v mnoha směrech problematický. Opírá se v podstatě jen o zásadní monografii J. Kuklíka. Nedoceníl v ní však mnohé, např., čím Mnichov změnil dobový diskurs o znárodnění (ostatně o něm v textu není nic), a zjednodušeně klade rovnítko mezi násilnou majetkovou změnou v době okupace a znárodněním (viz tvrzení, že německé orgány vytvořily právní předpoklady pro znárodnění, což je tvrdá desinterpretace Kuklíkova výkladu, svědčící o jeho nepochopení). Některá tvrzení jsou zavádějící (např. že košický vládní program v majetkoprávních otázkách řešil jen otázku konfiskovaného majetku, s. 8). Institut národní správy je zmiňován na různých místech, místo aby se stal spolu s pojmem konfiskace jednou ze stěžejních komponent analýzy procesu, který vyústil ve zrod národního podniku. Stručný nástin vývoje jabloneckého průmyslu je pouze deskriptivní, jeden z klíčových faktorů pojednávaného tématu, národnostní složení jabloneckého průmyslu, je pouze připomenut (cením, že autor uvedl údaje J. Hejdy, nicméně je nerozvinul a zejména z nich nevyvodil relevantní závěry).

Výklad normativních opatření není prost zmatení – příkladem mohou být první odstavce na s. 13. Opomímím bezdůvodné připomínání „bývalého území protektorátu“ v prvním z nich. V něm ale došlo k záměně dekretu č. 108 za dekret č. 100, doufejme, že jen překlepem, jinak by celý odstavec byl nesmyslný. Na místě by bylo uvést, jaké české firmy v pojednávaném regionu ve sklářství působily, které byly znárodněny a které nedosahovaly stanovených kritérií pro znárodnění sklářských podniků a zůstaly ještě soukromé. Jenom z těch znárodněných totiž mohly vzniknout národní podniky, nikoli též z těch, které byly postaveny pod národní správu. To přece byly tzv. konfiskáty, o nichž se pojednává od s. 16. V souvislosti s nimi vyvstávají otázky, které v textu nejsou ani zmíněny, např. zda proběhla

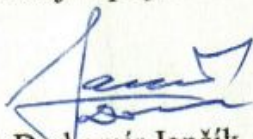
ve sklářském průmyslu kategorizace konfiskátů (A, B, C), jaké byly před únorovým převratem o ně vedeny spory, pokud takové byly. Bylo by na místě uvést, které konfiskáty ve sklářském průmyslu byly začleněny do národních podniků, když se o nich píše na s. 14, resp. 18, na níž je zmiňována žádost o začlenění jedné konfiskované firmy do národního podniku. Do února 1948 se tak totiž stalo odhadem jen u 3 % z celkového počtu konfiskátů. K začleňování konfiskátů do národních podniků začalo docházet přece až po únoru a dokončeno bylo až v roce 1950. Ostatně sama Preciosa (viz s. 22), vznikla až po únoru se zpětnou datací. Proč, na to text nedává odpověď, byť je nasnadě.

Údaje o konfiskátech, které se stanou součástí n.p. Preciosa, jsou nesporně zajímavé, představují ale pouze dokumentaci, interpretačně nevyužitou, což ostatně platí i o té části práce, která pojednává o ustavení n.p. Preciosa.

V závěru práce se jen recyklují chybná tvrzení obsažená v textu, zejména dekret 100/45 spolu se zákonem 114/48 je nepatřičně vztahován i na konfiskáty. Koncentrace národních správ v konfiskátech produkujících tzv. jablonecké zboží by si zasloužila hlubší zpracování, nicméně teze, že koncentrací se naplnila kritéria pro znárodnění ve druhé vlně, je zcestná, ostatně ji vyvrací i dokumentace v příloze. Hlavní pozornost při zrodu n.p. Preciosa měla být věnována, kromě nástinu historie jejích budoucích majetkových podstat, konfiskací, konfiskátům, problému přidělu a záměru z roku 1947 vytvořit tento podnik z konfiskátů (včetně zdůvodnění) a vyhodnocení výrobního potenciálu podniku. Text však celkově zabředl do problematiky znárodnění, v němž se vlastní téma doslova utopilo.

Závěrem lze jen konstatovat, že pramenný materiál získaný výzkumem nebyl interpretačně zúročen, že práce postrádá celkovou koncepci a rozhodně nepřináší to, co si vytkla za cíl. V této podobě předkládanou práci nedoporučuji k přijetí do soutěže.

V Praze, dne 30. března 2020

Prof. PhDr. Drahořomír Jančík, CSc.

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK